„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:

(у сребру)

на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини три листа места које заузимају из оваких ситних нетит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 7. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 16. ЈАНУАРА 1872. ГОДИНА VII.

У НОВОМ САДУ 15. јануара.

Нити из троједнице. из Загреба стиже каква важнија вест политичка садржаја, нити има у Угарској чега важног што би на овоме месту било вредно да се нарочито нагласи. У Загребу су држана и довршена саветовања и у унионистичној странци као и у народној, ради тога да се пронађе начин којим ће свака странка при предстојећим изборима за нов сабор, своје интересе што боље спровести. О самом плану изборне акције — ако је какав утврђен у једној или другој странци, незна се још ништа. Једина вест која уноси у досада познату ситуасију троједнице неку новост, и та је: да је Јоца Живковић септемвир, устао јавно у новинама за то, да се између униониста и народне странке склопи фузија. Та пак вест по себи нема другог значаја, до тога, да униониште потпуно знају, да при предстојећим изборима неће моћи показати по себе повољнији резултата од оних, који су показани у последњим изборима. Према својој нумеричној, бројној, интелектуалној и моралној снази; према оскудици корена каквог у самом народу, то неколико људи који се називљу „народно-уставном странком“ — а приличније би било да се отворено сами крсте именом мађарона — виде да ће пропасти при предстојећим изборима. Па како врло добро знају, да ће у томе случају пропасти и њихове личне користи, за које се они једино боре, то сад непрестано ударају у жице споразумлења и фузије. Мађарони су својим интригама учинили да је овај сабор распуштен пре него је могао речи проговорити; за оправдање своје пред мађарском владом коју су на ту меру световали, морали су наводити лажан доказ, да су они у народу у већини, и уверавали су ваљда владу, да ће они при идућим изборима за цело добити већину. Осећајући пак сад више но игда своју слабост, увиђају да ту тврдњу своју неће моћи одржати, те хоће не престано фузију с народном странком сигурно по цену, да им ова поред отступања у неким тачкама од свога програма — а можда и без тога — ујамчи места која данас заузимају, другим речма: да им народна странка њихове личне користи не окрњи.

Како народна странка као такова само интересе народа мора у виду имати, а захтеви и планови мађарона у троједници познати су као такови који у опреци стоје са правим интересима народним, — то народна странка, кад би из сажаљења према тим креатурама мађарске владе и хтела фузије с њима, несме је чинити, јер су интереси народа млого светији, него да би могли стојати под пресудом меких чуства, те да се из тога жртвују. Народна странка мора сад чинити све, што треба да учини да прибави све услове који ће једаред народу његово не оспорно право у руке дати, да сам може о судбини својој располагати без ичијег туторства. —

Што је од угарски ствари важнијега, то су саборске дебате и у опште радња сабора земаљског у Пешти. Пошто се у овоме листу свака важнија седница доноси у опширнијем изводу а често и по стенографским белешкама у целини, то нека је доста на овоме месту речено кад се каже: да је сабор у последње време врло млого повода дао, да народима угарске овлађује одвратност према њему, управо већем делу његовом, због страсног тона и израза мржње поједини заступника против немађарски народности у земљи. — У седници саборској од 10. ов. м. међу осталим дошло је на ред и питање о кауцији за новине. Познато је да је не пажњом владиних мамелука у пештанском сабору пропао владин предлог, да кауције и даље остану. Ту је решио случај у корист новинарства. Но кад је тај закључак доспео у господски дом, онда га влада преко истог тако модификује, дотера, да опет пропадне случајна победа левице т. ј. први закључак саборски о тој ствари. У овој дакле седници, пошто је дошла на ред модификација горњег дома — коју је министар Слави препоручивао сабору да је усвоји — дошла беше левица у великом броју у седницу, да би тим начином при гласању одбацила ту модификацију, те да кауција отпадне. Али у тренутку самог гласања, нагрну чланови деснице у сабор и надгласају левицу, те се усвоји модификација господског дома, и кауција за новине остане и на даље у снази. — Десница је у овој прилици по свој прилици само хтела да покаже како је силна, а не, да баш хоће да одржи кауцију у снази, јер је одмах иза довршеног гласања поднео бар. Подманицки засебан законски нацрт који захтева, да се кауција за новине укине, јер је влада — вели — само за то кауције задржала, што решење о томе не спада у законик о радиности. —

Из Беча јављају, да је уставни пододбор рајхсрата 10. ов. м. држао своју седницу. Томе је пододбору, као што је познато, предана галичка резолуција да је овај доведе у форму, у којој би је уставоверци могли усвојити, што толико исто значи, као кад би се рекло: да је одбору дата галичка резолуција да из ње избаци све, што у њој постоји као кардиналан услов очувању оних права које Пољаци захтевају. „Ванд.“ вели, да у тој првој седници тога пододбора није ништа друго урађено, до једино то, што се саветовало какав облик да се узме, да се то питање решити може. У једној од идући седница тога пододбора, вели исти лист, разложиће министар-председник са свим потанко и јасно становиште, које влада према резолуцији галичкој заузима; уједно ће дати јасну изјаву, која неће у будуће оставити места сумњи о интенцијама садашње владе, у тој врло важној ствари.

Ако се влада у овом смислу и јасно изрази за који дан, онда ће се одмах иза тога решити уједно и питање: дал ће Пољаци остати и даље у рајхсрату, јер њихов останак у рајхсрату зависи једино од тога какав ће положај влада према галичкој резолуцији заузети. Ко је пажљиво промотрио захтеве Пољака, а није изгубио из вида какав је положај узело министарство према тим захтевима, лако може погодити, какав ће исход целе ове ствари бити. —

Већ у прошлом броју, јављено је као новија вест из Француске, да је Тјер повукао своју оставку натраг, и пристао да и даље остане поглавица републике француске. Сад јављају из Верзаља, да је дипломатско тело изразило своју радост сврх повраћеног споразумлења, и због тако срећног решења кризе. Но уједно се јавља и то да Тјер неће у напред срљати да се умеша у дебате скупштинске као што је то до сада чинио. На ову одлуку, могло га је само јавно мнење земље нагонити, јер листови француски нису ни мало тајили своју равнодушност према одступању Тјеровом кад се о томе беше говорити почело. „Репуб. Фр.“ претресајући тада питање Тјеровог отступања вели, да то неби имало значај катастрофе какве по земљу, и да је Тјер сам крив целој кризи, што увек хоће да је његово мнење у свакој ствари од пресудног уплива. „Од сад вели, исти лист даље, ваљда ће Тјер разумети, да му се ваља одрећи уживања, да се сваки час пење на говорничку трибину у скупштини.“ „Жур. де Пар.“ опет вели, да од Тјера нико не тражи да остане председником републике и даље; све што се од њега захтева то је: да мало више води рачуна о захтевима јавног мнења.“

ОПЕТ О КОНФЕРЕНЦИЈИ ЛОЊАЈЕВОЈ.

Брзојав из Пеште, саопштен у прошлом броју овога листа принуђава нас да опет прозборимо коју о познатој конференцији, коју је Лоњаји са српским „нотабилитетима“ у сцену ставио. Принуђени смо рећи коју у тој ствари тим више, што се сад сасвим види склоп те конференције, те нам он даје повода да укажемо на једну особиту околност, која се у први мах, док се није знао састав и облик те конференције, није могла приметити, и која тек праву сенку на тежњу и смер те конференције, као и оних који су је замислили и инсценирали — баца.

Околност, коју овде мислимо, лежи у томе, што на тој конференцији не видимо ни једног епископа. Будимски епископ а администратор патријаршије српске Стојковић, као и епископи: вршачки и горњокарловачки, Кенгелац и Николајевић, нису ни позвани. Пакрачки епископ Грујић позван је — али није отишао тамо, где се мисле ковати стреле, којима је намењено да продеру срце српско-народног живота, ради властољубне и частољубне лакомости — једног калуђера. Какви су мотиви руководили Лоњаја при сазивању те конференције, кад је у особама таки избор чинио видиће се из последица делања конференције саме — сад нас се то не тиче. А исто тако нису нам познате ни побуде, које задржаше пакрачког владику, те не оде на „собор нечестивих“. Њега је од овога пута могло много којешта уздржати: зимско доба и „лоша комуникација у Славонији,“ која је у своје време и гр. Јанковићу спречила да на позив Лоњајев у Пешту не оде; може бити да му ни стање здравља није допустило да тамо оде. То све и млого друго може бити, што је овога позваног епископа могло задржати да не оде у Пешту, ако је хтео ићи. Али се могло догодити — наравно, ми не тврдимо ни једно ни друго — да епископ пакрачки није хтео отићи, јер можда није рад окаљати свога имена интригама против свога народа.

Било је довољно прилика, где се пакрачки владика огрешио о напреднији дух времена, нарочито у становишту своме у питању уређења хијерархије наше, у црквено-просветном одношају нашег народа према овој и правима и захтевима његовим. У овим случајевима могло га је руководити начело козервативзма у тим стварима, назори што ми велимо „калуђерски,“ али нама није познато да се он игда огрешио о своје јавно поштење. Поред својих огрешака последњих година, има он из првих година свога јавнога делања и знатнијих заслуга, које ваљда није рад на овакав начин, какав му пружа пештанска конференција, са свим проиграти. Толико стоји да је пакрачки владика до последњег тренутка подржавао на српско-народном сабору познати „сепарат-вотум“ владичански, ту кладу, која беше стављена на пут, да олакша противницима нашег народа, да се спречи да уређење наших просветно-народних ствари оживи. Из последњег јавног акта његовога пак, из говора којим је отворио епархијску скупштину пакрачке дијецезе, видили смо, да се приклонио „свршеном чину“, те да врши своју дужност, без даљег јавног одупирања вољи народној. За нагађање, зашто није тај епископ отишао у Пешту има дакле довољно поља; има узрока спољни и унутарњи који су га од пута уздржати могли. Ми незнамо који су, а нагађати нити нам је потребе ни нужде. Ако га је унутарњи узрок, побуда поштеног држања у овој ствари привезала за Пакрац — може му само на част служити.

За нас је довољно при писању ових редака та околност, што ни једног епископа у тој конференцији нема. И онда настаје питање: какав правни основ може имати та конференција?

Ми смо већ једном приликом споменули, да је ова конференција сазвана у тој цељи, да на њој скупљена господа изнађу начин, којим би Лоњаји могао оборити све што је српско-народни сабор на пољу своје просветно-народне автономије створио, те да наше просветно-народно стање потисне у status quo ante — у стање какво је постојало до сабора од год. 1869—71, ако не још можда — а ово ће по свој прилици још пре бити — у оно, од пре сабора од год. 1865. То је цељ ове конференције са гледишта главног покретача њеног Анђелића и по где ког друга му; са гледишта Лоњајевог пак има ће она поред тога и политичну цељ; бар ће она прва и ову другу условљавати и постижење јој олакшати.

Имали смо прилике да се изјаснимо, пред народом зашто ми баш то за цељ конференције те сматрамо. Изложили смо све карактерне знаке њене: одношај архимандрита Анђелића према закључцима саборским, његова позната тежња, његово бургијашење у тој ствари свим могућим путевима; уз то још правац и тежња унутарње политике мађарске владе према немађарским народностима у опште, а према српском народу у овој земљи по наособ, као и околности и време кад се она сазива, а и облик саме конференције — све то дало нам је основана повода, да морамо узети да је цељ конференцији она и никоја друга; свакојако према тежњи рада нашег народног сабора непријатељска.

У овом уверењу подкрепљава нас и ликовање познати непријатеља народа нашег у самој његовој средини, који у мислима, да им је већ победа сигурна, и немећу више маску притворства на лице, него јавно и јасно хвале Лоњаја у свом пасквилантском органу због тога његова предузећа.

Уз то је најприродније пут сам српско-народни сабор, кад би Лоњаји хтео потпомоћи ствар; да народу нашем влада учини добре, није потребно да сазива људе који нити знају потребе народа нити уживају поверење народно, те да њих пита шта му у том случају чинити ваља. Жеље и захтеви народа српскога у просветно-народним њевим стварма леже у закључцима саборским, и влада кад их поднесе на потврду, учинила је што се од ње захтевати може. У том погледу нико од ње не тражи више, а најмање је потребно, да се њен министар-председник мори, сазивајући и држећи конференције с људма, који су се са свим другим бригама одали, а не оној око унапређења црквено-просветног живота народњег.

Да најпосле допустимо за тренутак, да би председник мађарске владе заиста имао намеру да нашем народу учини какво добро — што ми одричемо да би могао имати — и да допустимо и то, да су саевим друге околности, да нема ни тих саборски закључака, питамо ми: ко су та господа која се на позив његов стављају у позитуру народних повереника, пуномоћника који бајаги имају право у име народа говорити. Од куд жупану Кушевићу право да у народним стварма у виду повереника народног може с владом у име народа говорити? та он је чиновник од владе постављен, који је међу тим показао, да нема тога што он неби жртвовао само да се одржи на својој жупанској пошти. Од куда би се према томе могло замислити, да је он кадар заступити праве интересе народне и онда кад би за њих био заузет, а кад би онај који га може збацити са столице жупанске, кад би министар-председник против ових интереса устао, као што је у овом случају? Па Михајловић, па Маширевић, па Стојачковић, и други? Све сами чиновници, људи међу којима може бити да има и по где ког, који се још осећа да је Србин, и поштено мисли, али која ваљда отуда, кад су зависни — што у данашњим околностима врло млого значи. Поред тога то су људи већином који не познају ни народа ни народних потреба, који не могу тога ни знати јер не живе у народу и с народом, а које већином народ и не познаје. Има међу њима и таких којима народ никад није чуо имена, а има их за које би волео да их није никад чуо.

Но то на страну. Лоњаји је по свој прилици знао шта је радио, кад је бирао кога ће позвати на конференцију. Његова је тежња јасна шта намерава са конференцијом, и колико ми познајемо људе, држимо да је добар избор учинио. Неке од њих познајемо да су заиста способни довити се свакој мајсторији, да су дакле кадри пронаћи средства која ће сдруженој им цељи потпуно моћи одговорити. Као такови особито су познати жупан Кушевић и архимандрит Анђелић. Овај последњи господин, који се непрестано тужи и јада како је слаба здравља, те је у цркви врло редак гост, путује бајати по илицама тражећи здравља, а овамо под том маском тражи начина да задаје ране телу народном, које је народни сабор потпомагао да се очисти од запуштености коју је калуђерска рука потпомагала непријатељској политици навући на народ. Од слабости једва је могао са неколико промукли речи отворити бачку епархијску скупштину — а сад му не пречи слабо здравље по овом врему путовати у Пешту на конференцију. Народу, чијим знојем тако комотно живи, неможе да служи јер му је слабо здравље; а кад га позива мађарски министар у сред зиме

онда му не смета слабост здравља! Дал би било чудо, ако је народ принуђен таког човек сматрати за непријатеља свога, за туђинског — агента! О, нема сумње, да таки људи неће наћи начина, да своје намере изведу, ако им се не стане на пут.

Споменули смо, да смо се на ову ствар вратили и по други пут ради те околности што нема епископата на тој конференцији заступљеног, и баш услед тога смо се запитали на коме основу могу у Пешти скупљена господа конферисати у цељи да раде против сабора српско-народног и његови закључака. Да је заступљен епископат, онда би могли помислити, да је основа нешто слично владичанском „сепарат-вотуму.“ Али њих нема тамо. Уз то пак нема више ни „сепарат-вотума“ тога, јер је компромисом епископата и саборске већине, због питања избора патријарха ишчезао. Какав би дакле могао правни основ бити, са кога би Лоњаји са том својом војском могао јуришити на закључке саборске? Ми држимо, да је Лоњаји толико „практичан,“ да без каквог таквог правног основа неће хтети ударити на нашу просветно-народну автономију, јер неће — смети. Он за цело зна шта би то значило, самовољно се титрати са санкционисаним законом и вређати га.

Но шта било. Пронашла конференција згодан или не згодан начин, ми имамо пуно повода веровати, да ће Лоњаји покушати атентат на наш просветно-народни сабор, за то и опетовано чинимо пријатеље народне автономије, и њоме ујамчене боље будућности народне, пажљивим на ову опасност, с тим, да буду спремни дочекати и одбити сваки противнички нападај. —н.

ДРУГИ САСТАНАК ДИСТР. ПРЕТСТАВНИШТВА

у В. Кикинди 3. јануара 1872.

Добили сте већ ваљда извешће о првом састанку дистр. претставништва. (Ни смо још добили до сад; кад стигне саопштићемо га. У.)

Данашњи састанак отворио је вел. капетан Л. Видић са наименовањем одбора за пребрајање гласова, пошто је на дневном реду био избор муниципалних званичника.

Пре но што бих прешао на сам ток овога састанка, ваља ми споменути, да је вел. капетан на позив адвоката Акс. Радовића за дописнике листова наместио један сто, и тиме нам је дао прилике, да можемо тачније белешке водити, а уједно је поправио и јучерашњу погрешку своју, услед које су дописници принуђени били од својих колена столове градити. Ваљало би само, да вел. капетан не чека увек на опомену и на молбу овога или онога, него да у будуће из чисте љубави према јавности у погледу дописничког стола нужне наредбе учини.

Као што вам је у извешћу о првоме састанку јављено, јуче је изабран, односно наименован одбор, који је имао кандидацију обавити. Тај је 2. јануара у вече од 8—11 сати ноћу свој посао обавио, обвестивши своје чланове, да кандидацијону листу до часа избора ни коме не саопштавају, ваљда за то, да се не би могли противници вел. капетана и од њега по све одвисног кандидујућег одбора наоружати.

У другим околностима могла би можда ова тајанственост имати неког смисла; ал' де је опозицијонана странка сама себе угушила, де је из разних узрока нестало солидарности, која је пређе у њој владала, ту је вел. капетан могао заиста са скрштеним рукама чекати на одсудне часове избора.

Који ужива, кад види само слогу, кад не мора гледати одушевљену, а кад и кад и очајну борбу странака, а не мотри и на мотиве, на узроке те сагласности, те „братске“ слоге, тај би морао са радошћу признати, да милина беше гледати овај избор дистриктских чиновника.

Велики капетан огласи почетак избора кандидујући:

за дистрикт-бирова: *Криштофа Кенђелца* и Алекс. Станојевића;

за вел. бележника: *Павла Поповића* и Милана Петровића;

за В. Кикиндског централног сенатора: *Ђоку Радака,* Ису Поповића и Влајка Мајинског;

за меленачког среског сенатора *Ацу Николића фиљу*, Перу Кијурског и Стевана Николића;

за мокринског среског сенатора: *Миту Бранковића,* Павла Крајована и Шандора Берића;

за вел. одветника: *Васу Арновљевића* и Павла Крајована;

за приседника сирот. стола на једно место: *Васу Лујановића,* Алексу Радака и Мишу Карановића;

на друго приседничко место код сир. стола: *Карла Хенца* и Макс. Фабру;

за сирот. старатеља: *Тому Дорославца,* Алексу Радака и Јоцу Бранкована;

за рачуновођу; *Ал. Лаковића,* пошто се нико други за то место није ни пријавио;

за контролора: *Милана Ђорђевића* и Ђену Урхеђија;

за егзактора: *Јефту (Тимику)* Фани;

за дистр. физика: *дра Јоцу Петровића;* за ранара *дра Ј. Рајндла;*

за под бележника: *Милана Исаковића* и Шандора Берића;

за дистр. земљемера: *Стевана Рићичког* и Јоцу Хацића.

Изабрани су сви они, који су на првом месту, или сами кандидовани.

Нећу овом прилнком да се упуштам у оцену особа, које су, не знам сад управо рећи, поверењем претставништва, или поверењем вел. капетана одликоване. Ово ће се колико толико разјаснити, ако у неколико само крупнијих црта опишем сам ток избора.

Вел. капетан, кад год је више особа на једно место кандидовао, употребљавао је три начина, којима је *своје* кандидате протуривао. Не могу рећи, кандидате кандидујућег одбора, јер је овај био просто оруђе вел. капетана, без кога се заиста могло бити, да закон ту „формалност“ не прописује. Споменута три начина били су ова: кандидат вел. капетана препоручен је свагда на првоме месту, или без противкандидата. — На име онога, који је препоручен на првоме месту, ударао је вел. капетан нагласак у толикој мери, да му се од силног напора обичан глас променуо, шта више код избора неких званичника није ни споменуо име противкандидата, док *свога* није извикати дао, па је тек после прогласа наложио бележнику, да и друге неспоменуте особе као противкандидате у записник уведе. Ал' најзанимљивији беше трећи начин. Да се не би који погрешни точак у непогрешивој машини пореметио, да се не би верно стадо од свога вође оделило, — кад не беше телесне разлике, по којој би вођени вођу свога на први поглед упознати могли, морао је вођа употребити један знак ради међусобног познавања; употребио је звоно — председничко. Та то је најпосле и позив звона претседничког, да се с њиме држи ред, па је ли замерити, што је велики капетан ради слоге, мира, реда и „братског“ споразумљења при гласању код сваког кандидата свога све донде звонио, док све верне своје није пробудио из случајног дремежа, — који врло лако наступи, — де нема одушевлена, де се на команду, а не ради свесног вршења својих грађанских права и дужности ради, — док није подигао све одано стадо своје на поље „јуначко.“

Отуд се даје протумачити, што се имена противкандидата при гласању једва чуше, што су скоро сви чиновници огромном већиноу гласова изабрани. Рекао сам, да ми није намера за сад оцењивати, да ли је претставништво у избору особа какву погрешку учинило; да и ако је учинило, то би била тек омања, која би му се поред других већих пребацити могла. Ал' човек, који је у овом претставништву гледао оличену свест дистриктског народа, ако је најхладнокрвнији, не може а да не плане, кад види с једне стране злоупотребљења вел. капетана као претседника, с друге стране пак слепу послушност, — или да се не заплаче над „свешћу“ дристриктског претставништва. Још нас теши, што држимо, да је свест овом приликом због укрштених интереса само помућена, ал' ни како још угушена била. У интересу дистр. претставништва морам дакле споменути, да је умело осим још неких прилика при избору карактер, поштење и стручно знање достојно одликовати, кад је Васу Арновљевића због споменутих врлина које и сами противници његови признају једногласно и са бурним усклицима за вел. одветника изабрало.

После избора долазила су наименовања почасних и нижих званичника. Вредно беше видити вел. капетана, кад је са топом а la „ми божијом милошћу“ прогласио изабраног подбележника М. Исаковића за почасног вел. бележника, за архивара Нику Веселиновића, за протоколисту Тому Димитријевића а за канцелисту и почасног подбележника Е. Ујхеђија.

Пошто су изабрани и присутни званичници заклетве положили, пошто им је велики капетан подужом беседом у његовом познатом начину препоручио вредноћу, поштење и благост у званичном пословању њиховом, — пошто је у дугачком говору означио послове, које би сталан одбор тридесеторице обавити имао, приступило се избору сталног одбора. — Скупштина је ради договора о особама одгођена била на четврт сата, и услед договора на предлог вел. капетана изабрани су у стални одбор: Г. Будишин, Р. Рајков, Л. Јоановић, Ст. Видак, Ђ. Радак, П. Влаховић прота, М. Јоцић, Ж. Средојев, К. Марковић, А. Радовић, Љ. Савић, В. Арновљевић, И. Волсингер, Л. Дракслер, Кр. Данијел, Р. Степанов, И. Рићички, Н. Митричин, Ј. Цуцић, Н. Бибић, Ст. Лончар, Ст. Секулић. Др. М. Ђорђевић. Ј. Достанић, Ј. Ковачев, Ш. Сервинац, М. Франкл, М. Шећеров, Ј. Мирков, Ј. Удицки.

За председника оверовног одбора наименовао је вел. капетан Ал. Станојевића, а изабрани и наименовани су, ако се не варам, сљедећи чланови: Ђ. Радак, Љ, Савић, Ал. Лаковић, П. Поповић. М. Исаковић. Ђорђевић, Л. Дракслер и Ј. Мирков.

У пресудни одбор изабрани су: В. Арновљевић, П. Бибић, Ст. Видак, В. Лујановић, Ст. Јоановић. Ал пошто се Н. Бибић нехтеде примити, а велики капетан хтеде, да исти господин у пресудном одбору остане, за случај ако не би могао у одбор доћи, препоручи му за заменика Ђ. Влаховича. Да већ на овом месту обележим у неколико начин, којим вел. капетан обично говори, морам навести његове речи, којима се као некако ваљда извинити хтеде, што Н. Бибићу заменика жели дати. „Суделовати у пресудном одбору, то је молим понизно жртва; да, молим понизно, сви смо ми, да нас бог поживи, кадри овај посао обавити; ал жртва је!“ — Ваљда је хтео вел. капетан да буде овим начином штоно кажу „гемиитлих“, а богме многи га другчије схватише.

Најпосле у одбор за бележничке испите изабрани су вел. бележник П. Поповић, В. Арновљевић, М. Јоцић, Ст. Лончар и Ст. Видак.

На дневном реду беше питање о одкупу дистр. иберландских земаља.

То је питање по кикиндски дистрикт заиста од највећег замашаја, колико у економском, толико и у политичном погледу. Са економског гледишта нема нужде, да се опширније доказују рђаве посљедице, које долазе од несигурности својине. Та би несигурност морала престати са решењем откупа истих земаља, јер се ни откуп не може остварити и произвести. а да се уједно не реши и питање: ко ће имати да исплаћује откупну своту, е да ли ће исте земље постати неограничена својина садашњих поседника, или ће се уважити тежње оне странке, која би хтела, да се те земље поново међу дистриктским становницима поделе. Ма како се то питање решило, ма коме да се призна право својине истих земаља, — неста ће оне мржње, која се услед силних обећавања деоба иберландских земаља дубоко укоренила у грудима сиротиње против већих поседника истих земаља, нестаће страха и трепета од деобе против већих поседника, које је овај страх чешће терао у оно јато политичних странака, коме по начелима својим неприпадају.

У предмету откупа иберландских земаља узе прву реч, као обично и у сваком другом предмету, вел. капетан. Разложио је потање, да је пређашње претставништво изаслало један одбор, коме је била задаћа, да. са изаслаником владиним Шомођијем преговоре о откупу истих земаља отпочне; али пошто се преговори не могоше водити са целим одбором, изаслат је тај дан ужи одбор. Између ужег одбора и владиног изасланика није се могло доћи до резултата, и за то је ужи одбор написао једну представку на министарство, која се овој скупштини поднаша. После овог увода истакао је вел. капетан питање: шта да се ради са поднешеном представком?

На стављено питање поделише се мишљења. Неки беху за то, да се представка повери новоизабраном сталном одбору, да је овај прегледи, и да је оправи; неки за то, да се представка литографише, међу скупштинарима подели, и овој скупштини на претрес поднесе; неки за то, да се нова скупштина само због овог предмета сазове; најпосле неки предлагаше, да скупштина изабере неки особени одбор, који ће представку на српски превести или српски извод из ње начинити, па још овој скупштини на претрес поднети.

После дуге дебате усвојен је овај последњи предлог и у одбор су изабрани: Р. Рајков, Ј. Бихабауер, В. Арновљевић. А. Радовић, Ђ. Радак, Љ. Савић, П. Поповић и И. Волсингер. — Уједно је одбор упућен, да други дан овој скупштини извештај поднесе.

Предмети, који беху на дневни ред стављени, били су исцрпљени. Али адвокат Љуба Савић са својим једномишљеницима пријавише се великом капетану, да су ради још на овом састанку поднети скупштини предлог, који гласи:

„Општинство вел. кикиндског дистрикта доноси сљедећу одлуку:

1. Изјављује незадовољство своје са постојећим законом о равноправности народности чланком 44. од год. 1868.

2. Изриче, да се слаже са предлогом закона о равноправности народности, што су га народни посланици српске и романске народности приликом донашања горњег закона уг. сабору поднели у погледу равноправности народности у опште.

3. Подноси министарству представку, а уг. сабору петицију, да изволе ревизију истог закона на основу и у смислу предлога речени народни заступника српске и романске народности на умирење народа немађарске народности без одлагања предузети.

4. Подноси претставку на високо министарство, односно министра — претседника, да изволи закључења српског конгреса од год. 1861 са погледом на особене одношаје и околности српског народа у Угарској донесена, и Њ. Величаству од истог конгреса депутације поднесена у виду сходности предлога уг. сабору на решење поднети,“

Ал' пошто се по обласном закону само такви предлози могу узети у претрес, који су претседнику бар на 24 сата пре пријављени, вел. капетан допушташе само под тим условом, да се предлог пред скупштину изнесе, ако други који члан скупштине, донесе одмах предлог, да се уг. влади поверење изрече.

Који ијоле може да схвати смисао предлога, што су га поднели Љ. Савић и његови једномишљеници, тај ће са здравим разумом увидити, да се оба предлога сложити не могу, да један другог искључује.

Предлагачи знајући, да ће њихов предлог најпре на дневни ред доћи, и тврдо се уздајући. да скупштина, ако њихов предлог прими, не ће моћи себи толико недосљедна бити, да у исти мах по-

---

ПОДЛИСТАК.

БЕСЕДА НА СВ. САВУ

(говорио у ђимназијској дворани др. Милан Ђорђевић.)

Данас се на све стране у нашем народу слави спомен Саве Неманића. Слава је већ толико општа, да се с правом може узети, да је то велика народна светковина. Па отуда је, да се до сада толико говорило и беседило о животу данашњег свеца и јунака и на овом месту и по другим крајевима нашег народа, да неће бити нужно, да још коју у том смислу проговоримо. Свакако ће дакле бити на месту, ако овом приликом речемо реч, што ће ићи мимо историје данашње успомене, ал' на сваки начин у прилог оваким свечаностима, као што је ова данашња.

Кад погледамо, колико је неизмерна васељена, кад се бацимо у мислима изнад звезда у неизмерну просторију овог света, онда тек слутити можемо бесконачност и вечне законе природе. Поред те безкрајности човек је мален, да докучи сву величину природе, исто као што ни црвак на подножју каквог великог брега није кадар, да свати, шта је онај силни лед по врховима брегова, ил' шта се налази на дну морске пучине. Неможе то да свати, све и кад би тај црвак био одарен снагом разума. Морао би човеку пасти очајни сумор на чело, кад види да је само трунак у неизмерној васељенској пучини, да није у кругу његовом, у људском друштву у маломе она неизмерност, где је управ' позван, да развија сву своју снагу, сав свој дар; да му није у грудима усађена чиста наравствена сила, која га измирује са светом и собом и подстиче на рад у своме и ако малом ал' ипак не измерном колу. Отуда је тежња у човечијем срцу, да си прибави што више знања, која ће га обавестити о многим загонеткама у животу и свету, која ће га и наоружати, да се боље и лакше бори са потребама свог свакидашњег живота.

Грдна је то борба, што је људски род од постанка свога води са самим собом, око свог што бољег развитка. Та је борба обележена у светској повесници знојем и људском крвљу и трајаће у бескрајност векова. У тој борби под заставом за општи напредак многи је првак пао у мукама и очајности. Ал' се ипак свако то место заменило новим борцем са још одважнијим и челичнијим срцем. Па шта је то одушевљавало и шта и сад одушевљава те поједине јунаке, да ступају у борбу и да се жртвују за општи бољак? Једино вера у васколики напредак људског рода и поуздање, да ће им се име у лепом спомену преносити од рода на род, од нараштаја на нараштај. Јесте, то је још једина таштина у правих бораца за напредак и ту им таштину радо опрашта људски род. — Ал' ко су то ти прави борци, ти велики људи за општи напредак? Је ли то који велики јунак са мачем у руци, што води народе кроз дим и крв бољој и лепшој будућности?

Ми смо читали у многим књигама славу њихову, песници су по декојег таквог јунака у песмама уздизали. Али ми се нећемо да наклонимо првом јунаку на бојном пољу и да му признамо, да је радио за бољи развитак целог рода људског. Јер је мерило наше при оцењивању тих великих људи у томе, да обележимо, колико су учинили добра свима, колико су подигли опште благостање. Са тог гледишта не ћемо се дати занети лаворикoм победоносних јунака, који су толико невине крви пролили и упропастили толике породице. Јест истина; има тренутака у животу народа, кад су нужни ти силни потреси, то крваво ратовање, да расчисте натуштене облаке гњилости, да грмљавином топова пробуде успаване душе. Али је много и много крви проливено са таштине појединих људи, који су жеднели за пустом славом и само рад тога силне ратове водили. Такови јунаци могу бити одарени великим умом, али то нису борци за бољу будућност и њихов се спомен мора брисати из редова оних људи, који су потоња поколења задужили благодарношћу и признањем. Али има јунака, који нису ни капи крви људске пролили, па су ипак усрећили читаве векове, који су проналасцима на научном и просветном пољу променули у велико и на боље цело људско друштво, који су открили непознате земље и народе па тако раширили знање, разбистрили поглед и окренули обртност, који су напоследку пером у руци стекли себи лепа имена и многе значајне мисли изазвали, многог подстакли на неслућен рад, докле би се без тог може бити уљуљкао у гњилом нераду. То су слике, које нам могу послужити као леп узор и пример, како се добра чине, а да се нико неојади, како се усрећавају народи, а да се толики невини не унесреће.

Не може се рећи, да су ти људи према заслузи својој оцењивани, шта више пре важи, да су их чешће заборављали; а то је све с тога, што још једнако траје тежња а тиме и обожавање спољашњег сјаја и блеска, па се према томе и суди о величини сјајних војвода и великих достојника, а лако се заборављају и превиђају људи, који раде у тишини без хуке и буке и уз трудно мишљење брину се за опште благостање. — Но, надајмо се, да тако неће навек остати. Народи су прогледали својим очима и незасењује их више блесак од спољашњег угледа. Све ће се мање и мање дати народи опијати заносом празне славе, која се уз то искупљује скупом крви њиховом, а све ће више и више сазнати своје праве пријатеље. И ова данашња свечаност служи нам за доказ, да ће то тако бити; јер данашњим даном неславимо скиптар и челенку већ успомену на тихо савино деловање, које је пуно благослова било.

верење гласа оној влади, која је чл. 44. од године 1868. створила, пристану на услов, што га је вел. капетан ставио, — само да им се предлог на дневни ред стави.

Пошто је Љуба Савић свој предлог разлозима подкрепио, не беше у скупштини *ни једног* члана, који би му се противио, *не изузимајући ни самог вел. капетана.* Да ли је последњи из уверења пристао уз предлог, или је тиме хтео некако обвезати скупштину, да буде лојална, па да влади поверење гласа. то је ствар његове савести; ал' да је вел. капетану ипак више стало до тога, да се влади поверење изрече, него до предлога, што су га свесна браћа једногласно усвојила, види се из његовог понашања при предлогу за владу.

Ни сам вел. капетан, као владин орган, није ваљда нашао довољног узрока, да *српско* претставништво оној влади, која не познаје у Угарској других народа осим мађарског, поверење своје изрече, — те је за то предлог за поверење он сам овако формуловао: „почем је скупштина предлог Љ. Савића примила, обраћа се влади с пуним поверењем, да ће и т. д.“

Овако формуловано поверење примили су сви скупштинари једногласно, јер су у њему видили једну просту фразу, која се обично и онако употребљује у претставкама, које се влади подносе; примише га у толико пре што су горње речи имале у саму претставку, дакле не у особени какав акт, или под други број у записник доћи.

Ал' кад предлагачи после већ примљених предлога искаше, да се у записнику после примљених одлука не употребе друге речи, него баш ове: „обраћа се влади с пуним поверењем,“ као што закључено беше, — онда вел. капетан видећи у напред, да не ће моћи записник поред бодрих очију са својим вернима онако удесити, како би он хтео, окрене опаклију, те искаше, да се влади особено поверење и за све *будуће* предмете, који ће јој се поднети, изрече. У скупштини чусмо *само један* глас, који беше уз вел. капетана, ал' који је и предлог Љ. Савића подписао; предлагач Љ. Савић и његови једномишљеници оштро се противише, да се већ донешен закључак не мења; ал' вел. капетан *без икаквог гласања* у најшешћој ватри скочивши са претседничке столице прогласи поверење уг. влади онако, како му воља беше. Овака претседничка дрскост, овакво злоупотребљење угуши речи у скупштинарима, јер се против силе са парламентарним сретствима борити не може.

Право да кажем, ни данас не знам, у каквој ће форми влада поверење добити, јер кад се пред скупштинарима може на силу бога штогод као закључак подметути, онда је то још лакше у записнику, који ће по свој прилици вел. капетан удешавати. — Као што чујем, у записнику ће се изрећи влади поверење *„за будуће.“* Ово је већ само по себи несмислено; јер изрећи влади поверење за предмете, који ће јој се у будуће поднети због држања њеног, које се још не зна, ни какво ће бити, — то се само онда може кад се са изразом шепртљи, кад би хтео нешто да кажеш, што није закључено, ал' ипак не смеш, да отворено газиш закључак скупштински.

Честитам угарској влади на таквом шепртљавом поверењу, које ће јој вел. капетан не знам са каквим изразом поднети! Одлуке, које су донешене на предлог Љ. Савића и његових једномишљеника, јасан су израз неповерења, оне су ударци, које самовољне речи вел. капетана загладити не могу. Ако је вел. капетану наспело, да изрече своје поверење влади, — то је могао чинити за себе, без да насилно увлачи и скупштину, и тако би му влада заиста веровала била; ал' кад је и сам био за предлог Љ. Савића, не може му веровати, или ако му верује, онда му мора дати најпре сведочбу сиромаштва, сведочбу сврху тога, да није знао схватити, колико се не слаже предлог Љ. Савића и на њега једногласно донешене одлуке са поверењем, које би вел. капетан хтео влади да изјави. Ако је пак влади угарској стало до поверења *капетановог*, на част јој! За 3000 ф. може купити колико хоће. Ал' нек зна влада да јој је поверење друкчије изражено, него што је закључено, не долази од дистриктског претстзвништва, јер би ово морало малоумно бити, кад би после донешених одлука, после првог састанка свога, на ком је све наредбе владине у погледу назива чиновника, печата дистриктског и. т. д. једногласно одбацило, — за отворено поверење гласало. Ако јој је воља, да у сујети својој претпостави, да је претставништво, састављено у полак од њених вирилаца, заиста малоумно било, — и у томе не би могла утехе наћи, јер од малоумног поверење, — то би било готово неповерење. — Но ја опет велим, да је дистр. претставништво овом приликом доста свесно било, а у вел. капетану је оличена самовоља, о којој ћемо се још боље уверити у извештају са трећег састанка.

ДОПИСИ.

— р. **Земун** 11. Јапруара 1872. Валда ће вам бити познато, да је наш првоизбрани мађистрат са варошким представништвом већином српски. Градоначелник као глава мађистрату србин је, осим неколико званичника и неколико представника други су сви срби, којима је дужност у део пала, да се за благостање свеколике ове вароши брину. Попуњење места варошког капетана такође стоји у изгледу да ће на Србина коцка пасти, и тако се може рећи, да је управа и власт ове вароши од озго до доле у српским рукама.

Овдашњи Срби при самом помислу, да је управа ове вароши српска, могу од чести задовољни бити, јер за тим су ишли, и за то се заузимали. Али искуство учи, да име и наслов не чине дела, него, да дела показују ко је какав. Пређашње уверење овдашњих бирача, да ће органи данашњег мађистрата и варошког представништва интересе ове вароши и знати и хтети чувати све да ови у опреци са самим законом стоје, — данас ни издалека није онаково. јер радња, која је од скора у мађистрату отпочета, упире прстом на неки правац, који сваког само не Србина задовољити може.

Дал томе може бити узрок заклетва што су мађистратлије морали при уласку у своје звање пред комесаром положити?! заклетва ништа друго не тражи, него да дотични у својој радњи по закону поступа, у свачему закон слуша, и у свему се по закону влада. Али баш се види, да заклетва неможе приморати мађистрат и његовог шефа, да доставнице и разне дописе на немачком језику доставља, јер закон сам каже, да је језик у мађистрату и свакој коресподенцији земаљски т. ј. српско-хрватски, осим ако иде на војничку власт, де мора бити немачки. Колико већ случајева имаде у нашој вароши, да је који био извештен о чему или за што позван. пак увек је било *немачки* написано. То пак неможе ни један мађистратлија па ни шеф мађистратски доказати, да није против закона, да није против закона, да није против заклетве, који су положили. Осим свега дакле што иде на војничку власт што по закону мора бити српско-хрватски, и до данас још се на нађе никога у српском представништву да интерпелује мађистратског шефа за ову ствар, Валда се неће српском представништву годити, да тако и даље остане!

Кад сам већ код српског језика у речи, немогу, а да не изнесем још једну немилу околност у тој намери, да је по могућству српска овдашња власт и поправи.

Зна се шта важи језик за један народ. Прави живот једног народа стоји у свом изображеном језику и књижевности. Развијен и изображен језик то је народу крупа, којом се овај поноси, то је мерило, са чега се од други народа мери и процењује. За српски језик слободно могу рећи, само се књижевници старају, да га усаврше и изобразе, и успех је у томе не мали учњен. Али која је корист по читав народ, кад су ретке школе, да језик негују и усавршавају? Није ли у томе баш узрок, да врло мло и који знају читати, кад узму новине или коју новију књигу да читају, они многе изразе и речи не разуму. Школе и ниже и више позване су, да овоме доскоче. Не само да се научи младеж правилама граматике, него се захтева, да се младеж поведе и упозна са оним степеном до кога се језик развио. Особито важи ово за наше средње школе — реалке — де српске деце млого имаде, па ипак тако изгледа, канда Срби представници у овој вароши нимало немаре, хоће ли им деца у реалци свој језик усавршити или не.

Према важности, коју језик по један народ има, неможе се српском варошком представништву ни издалека одобрити, што својим очима гледа и трпи, да српску младеж у реалци српском језику човек учи, који нити је србин, нити српског језика зна, нити у опште каква знања притежава.

Професор Герладиновић као човек могао је до сад сам увидети, да тај посао није за њега, зато није га се требао ни примати. Као педагог добро зна, да учитељ далеко више мора надмашити ученике у знању; далеко више разумевања у каквом предмету мора имати, него што то ученици имају, ако хоће, да шта новог деци пружи и у напред поведе. Друкчије ако се покаже, да ученици више знају од самог учитеља. ту онда такови учитељ изиграва пред децом свој карактер, излаже себе подсмеју општем, којега за љубав неколико јадних пара трпи и подноси. Ако хоће г. Герладиновић родољубље на српској деци да покаже, има он за то прилике само ако има воље; имаде он други предмета, па нека их добро проучи и деци што боље разјасни, да га деца разуму и схвате, па ће му деца и лекције знати и касније благодарни бити. Српски језик пак иек остави бољем од себе.

Овдашња је власт на ову околност слабо пажње обраћала. До данас јој толико није ни замерити, јер се у гомили разни ствари налазе, које свога решења очекују. У скорој будућности надамо се, да ће сам мађистрат на ову околност више пажне поклонити, те да ће и важности овог предмета достојно одговорити. Друкчије било би од српског преставништва желети, да не сматрају српски језик за младеж у реалци за одмет, него да се заузму што пре, и учитеља за српски језик тој деци поставе.

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 11. јануара 1872.

Пошто се записник прошле седнице оверови, подноси председник молбу вароши Сомбора, у којој моли, да се државна гимназија, коју влада предлаже, да се у Новом Саду подигне — у Сомбору оснује.

Никола Максимовић предлаже, да се иста петиција у свези са дотичним предлогом министра наставе у претрес узме. — Прима се.

Морац Јокај поднаша молбу пештанске либералне опозиције у погледу законског нацрта о варошкој организацији.

Др. *Светозар Милетић* подноси петицију, у којој се иште, да се државна гимназија место у Новом Саду, у Вел. Бечкереку подигне. Оба поднеска упућују се петицијоном одбору.

Стеван Мајорош понавља своју интерпелацију на министра комуникације у погледу неки злоупотреба, које се на Алфелд-Речкој жељезничкој прузи догађају, и иште одговора. Интерпелација ће се предати дотичном министру.

Пре него што се пређе на дневни ред узме реч

Стеван Патај: Ја видим, да нисмо у довољном броју сакупљени, зато молим, да се преброје заступници у смислу пословног реда.

Пошто се заступници преброје, увиди се, да присуствују 97. (А да се могу правоваљани закључци доносити, потребно је 100. заступника).

Председник: Присутни су само 97. заступника, и ако се стрпимо неколико тренутака, попуниће се потребан број посланика.

Стеван Патај: Засада ћу се тиме задовољити, а у будуће ћу искати да се каталог прочита. (Смеј.)

За тим се пређе на дневни ред. На првом месту стоје извештаји финанс. одбора у погледу непретресени предлога, који у свези са буџетом просвете и наставе стоје. Премда смо исте извештаје у своје време саобштили, ваљало би их ипак сада у главном навести.

Приликом претреса буџета од год. 1871. решила је кућа, да ће одобрити за новосадску гимназију 8000 фор. али под тим условом, да држава опредељује наставни план, и утиче у избор професора у толико, у колико држава допринаша на подмирење укупних трошкова завода. Патронат новосадске гимназије изјавио се званично, да неможе под стављеним условима примити субвенцију од 8000 фор. Почем услед тога интересима наставе у оном пределу опасност прети, то предлаже министар наставе, да се подигне у Новом Саду србска државна горња гимназија, од које да се прва четир доња разреда идуће школске године наједанпут, а остала четир разреда постепено подигну.

Укупна свота, која је потребна за год. 1872. износи 10.338 фор.

Финанс. одбор предлаже, да се та свота одобри, а одбаци предлог Николе Максимовића, по коме би српска гимназија у Новом Саду субвенцију од 8000 фор. без стављени услова уживати имала.

Никола Максимовић жели, да сабор и у будуће досадању субвенцију за постојећу србску гимназију у Новом Саду одобри. Радује се намери владиној, која хоће нову гимназију да подигне, јер види у томе оживотворење законскег члана о народностима. Говорник иште, да се гимназија не у Новом Саду него у Сомбору подигне, јер та велика српска варош нема никакве српске средње школе.

Франц Деак: Са три гледишта ваља нам исти предмет у обзир узети. Прво је то, дали да се новосадској гимназији, која се из српског народног фонда издржава, пређашњу субвенцију одобри или не. Друго је то, да ли да се такова нова гимназија подигне или не, код које би се поглавито србски наставни језик и српска народност у обзир узети морала? Треће то, где да се та нова гимназија подигне? Што се тиче досада даване субвенције, то мислим, да можемо у погледу тога остати при лањском закључку, почем патронат није примио стављене услове, и услед чега већ прошле године није субвенција дата, и из разлога тога, што се намерава нова гимназија подићи.

Што се тиче нове гимназије са србским наставним језиком, то је сврху тога мој назор у опште тај, да је умножење гимназија велика потреба у земљи. Млого гимназија подигнути — недопуштају нам наше финанс. околности, али то треба да имамо пред очима, да ће нужно бити гимназије сваке године умножавати. Има доста велики предела у земљи, где гимназија у опште нема, и ипак је настава и образовање младежи у гимназији, једна од највећи наши потреба. Моје је мнење дакле то, да државне гимназије умножавамо, а на гимназије, које се из приватни заклада издржавају — притисак чинити, недржим за целисходно. А ако такове гимназије у погледу наставног плана инкоректно поступају, то влада силом свог права врховног надзорништва предупредити може.

Сад је у предлогу, да се једна особена српска гимназија подигне. Ако примимо предлог, то није онда следство, да идуће године нећемо више такови гимназија подићи, шта више, биће потреба, то чинити.

Што се тиче питања народности, то сам већ у погледу тога одавно моје мнење изрекао, шта ја под правом народности разумевам, и с тога се и неупуштам у то. Права има свакако свака народност, ако и није политична, то наиме, што им се пружају средства и путеви, да своју децу образовати и одгајати могу. (Живо одобравање, особито од заступника народности).

Нек има у држави и 300 гимназија, нека их има на сваки 6 миља по једна, ако се у гимназији ма кога предела не предаје оним језиком који исти предел говори, то ће онда образовање младежи врло тешко ићи. (Живо оеобравање, особито од заступника народности.) Сетимо се само, како смо се ми у младости мучили учењем на нама страном и мртвом језику, и погледајмо колико је данашњој младежи студијум олакшан, кад уче матерњим језиком. То исто важи и за народности. Кад би их ми приморали, да своју децу, која врло мало или ништа мађарског језика знају — јер су се поглавито у основној школи у матерњем језику обучавали — да мађарски студирају, онда би напредак младежи на таковим гимназијама био немогућ, родитељи новац узалудно трошили, деца би само време губила. (Живо одобравање.) У опште: ако хоћемо народности да задобијемо, неможемо то постићи тим, да их по што по то мађаризујемо, него да им омилимо мађарске околности. (Опште одобравање). Јер две ствари имам на уму: хтети их истребити, било би безбожно варварство, и онда, кад неби тако јаки бројем били, дакле је и онако немогуће, истребити их. (Дакле сте ипак о томе премишљали. У.)

Да их себи за непријатеље стварамо, неиде нам у корист. (Живо одобравање). У сличном положају су и они. Кад би се они одцепити хтели, да створе велики један народ, онда би разумео за чим теже. Али у садањим политичким околностима Европе, то је немогуће. Обе стране дакле треба за тим да теже, да завлада међу њима најлепша сагласност. (Живо одобравање).

Говорник одобрава, што је министар из собствене иницијативе предложио, да се једна српска ђимназија подигне. Питање је само дали у Сомбору или В. Бечкереку. У Новом Саду никако нетреба, јер знам да већ српска ђимназија постоји, хоће ли се решити за Сомбор или Бечкерек незнам; али ако ја опет будем посланик, онда ћу идуће године поднети предлог да се у оном месту оснује српска ђимназија, које сада исту недобије. (Живо одобравање).

У погледу давања субвенције постојећој српској ђимимзији остајем при лањском закључку; али желим ипак, да се српска ђимназија подигне у српском пределу, јер другче не би имало смисла. Да ли ће иста бити у Сомбору или Бечкереку, то ће статистичка дата одлучити. (Дуготрајно одобравање).

Тодор Паулер брани предлог да се нова ђимназија подигне у Новом Саду. Та је варош средиште српског предела. у осталом радо ће одступити од свога предлога, ако се докаже потреба, да се у другом ком месту установи. Сабор нека у начелу прима оснивање ђимназије а влада ће с обзиром на статистичка дата место определити.

У погледу субвенције за постојећу српску ђимназију у Новом Саду, примећује говорник, да основна писма не допуштају старатељству, да може примити државну субвенцмју под оним условима, која су од стране владине стављена.

Др. *Стеван Павловић* предлаже, да сабор упути министра наставе, да извиди, де би било целисходније да се оснује ђимназија у Сомбору или Бечкереку.

Др. *Светозар Милетић* побија предлог финас. одбора у погледу субвенције за ђимназију новосадску. Предлаже да се субвенција одобри и ђимназија у Бечкереку подигне.

Известилац финанс. одбора *Коломан Сел* брани предлог одборски.

Паво Сонтаг је зато, да се место неопредели, него да се наложи министру, да место за гимназију изабере.

В. Бабеш радује се на говор Деака. Овом приликом је једанпут народностима из срца говорио. Жали само, што се тако у почетку сабора није говорило, него сада, кад се сабор скоро свршава. Говорник би радо у истом правцу говорио, кад се неби бојао, да неко од левице, као пре Чернатоњи, неустане и неназове га мађарождером. Он је за предлог Н. Максимовића.

Ђорђе Стратимировић је за предлог Николе Максимовића.

Михаил Танчић: Срби који истом пре 100. год. овамо дођоше, сматрају ову земљу за своју; они су бунџије и прзнице, они хоће, да им се самосталне школе подигну. Чивути су на пример у Пешти јаки бројем, дакле могли би и они захтевати, да им се чивутске школе оснују; и ипак уче чивутска деца још из малена мађарски, и говоре истим језиком добро. Неће да зна за оснивање србске гимназије.

Г. Варади протестује против изјаве Бабешија, да би га левица напала, да је он оно говорио, што је Деак. Левица и десница и све странке свагда су биле сложне у томе, ако се буде тицало унапређења културни интереса народности. Левица није никада у таквом случају противу народности говорила.

Л. Чернатоњи допушта, да би можда Бабешија напао, кад би исти онако говорио, као Деак. У том је баш разлика, ко шта каже, и на какви начин. Види се, да и сада није могао Бабеши речи Деакове опетовати, а да не посумња и нетврди, да је то кортешко средство. Дочим рече: штета што Деак није тако у почетку сабора говорио него при свршетку истог, то већ с тим јасно подсећа на неко кортешовање. (Гласови: тако је.) Да би Бабеш радо био мађарождер, верује му говорник, али тај залогај био би за грло одвише велики. (Живо одобравање).

По дуготрајној дебати како да се стави питање, одбаци сабор све предлоге и остане при предлогу министра наставе, по коме се закључи, да се србска гимназија подигне, а определење места остави министру.

На дневном је реду по трећи пут питање законског нацрта у погледу рекрутовања од године 1872., уређења броја угарског контингента, и умножења хонвидских батаљона. Законски нацрти примају се дефинитивно, и упућују се горњој кући на претрес.

Свршетак седнице у $^3/_4$2 сата по подне. —

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

У уторак 11. јан. престављала се: „Честитам“ шаљива игра у једној радњи с певањем од К. Трифковића. Пре тога: „Пркос“, шаљива игра у 1. радњи од Р. Бенедикса, за српску позорницу с певањем удесио др. Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића.

„Пркос“ је познат, а ради лепа певања у њему и радо виђен позоришни комад на нашој позорници. Тога вечера престављен је на пуно задовољство публике. Г. Соколовић показао је тога вечера да је кадар схватити и представити карактер један а да не претера у изведењу своје намере, — што му беше у последње време врло јака погрешка — те је отуда и одиграо онако добро старца. Г. Л. Хаџићева није могла савладати снагу своје улоге, што јој се у овој прилици неможе ни замерити. Остали претстављачи играли су врло добро.

„Честитам“, нов је комад и лепо замишљен, али месимице је могао лепше изведен бити; у главном се допао публици, чему је последица, да је писац по завршетку преставе био изазван. Престава сама текла је добро.

НОВИ САД 15. јан. Као што бива сваке године, тако је и ове, достојно прослављена јуче светосавска свечаност. Већ у очи тога дана приредило је српско друштво за радиност свечану забаву на којој је говорио *Ђ. Мијатовић* „о вери и науци“, изложив јасно шта је вера а шта наука и утицај једног и другог на развитак друштва људског.

На сам дан св. Саве певала је дружина српскогнародног позоришта, у саборној цркви службу божују од К. Станковића и А. Максимовића и то врло добро. После службе светила се водица у гимназијској дворани. Ту је говорио слушалац осмог разреда *М. Богојевић*, а за њим др. *М. Ђорђевић* проф. а поред дужности да прочита имена приложника на гимназију, — као што се обично чини — говорио је проф. *А. Сандић*.

После подне у 4. сата држана је свечана седница матице српске, на којој је говорио професор *В. Ђурђевић* о томе; „чија је дужност образовање

човека у *опште?* Ко треба *код нас* дужност ту да врши и како?

При сваком од ових чињеница светосавске свечаности учествовало је становништво овдашње у великом броју, чиме показује да зна ценити просвету као и да се радо сећа оних људи, који су по ову у нашем народу заслуге стекли.

ТЕЛЕГРАМ УРЕДН. „ЗАСТАВЕ“.

Пешта 14. јануара. Јуче, пошто су чланови познате конференције ручали код Лоњаја, држана је у шест сати у вече, конференција. Лоњаји је питао: дал је нужно да се бира патријарх, на што чланови конференције одговорише да јесте. Осим тога није се ни о каквом предмету саветовало. — Јасна намера владина види се да је та: да сазове нов сабор за избор патријарха, а сабор међу тим саборске закључке о устројству сабора и остале да не потврди, чиме ће се изродити сукоб са неким законима а по свој прилици и са самим сабором. —

Лоњаји је позвио и администратора патријаршије на ову конференцију али доцније него друге, јер, вели, да није знао где се налази (!У.); тражио га је у Будиму и Сентандрији. — Паулер је питао прекјуче у сабору дра. Павловића где се администратор налази? — ма да је добро знао где је. Администратор, добив позив доцкан извинио се.

НОВИЈЕ.

Верзаљ 10. јануара. Поговара се, да ће се скорим поднети предлог ради избора једног подпредседника републике, да би се тим стало на пут кризи, сличној приликом поднесене оставке Тјерове.

Рим 12. јан. Папа је на врло свечан начин дочекао руског великог кнеза Мијаила и велике кнегиње Олгу и Марију.

МОЈИМ ПРИЈАТЕЛИМА У СРПСКОМ БЕЧЕЈУ.

Пошто на вишестраних питања, како стојим у погледу мога тамошњег бележничкога звања немогу посебце одговорити, то овиме свима одговарам сљедеће.

Мене је кривички суд бачке међе са пресудом од 19 јуна 1871 бр. 3006 због недостатка објективнога чина испод тужбе опростијо и за невиногa прогласијо.

Ову пресуду је и краљевска табла 27. септембра 1871 под бројем 7380. без приметбе потврдила.

Са ових двеју једногласећих пресуда показујем: да је тужба против мене била подло подмећање од стране тужитеља.

Показујем и то: да мојим тужитељима није стало до другога до ли да ме са звања потиснеду, но пошто ја са личнога гледишта у свакоме погледу над њима, а наиме над писцом тужбе и главаром осветнишке чете попом Јосифом Бенде стојим, нису могли за више година цел постићи, а неби ни постигли да јим се није подала прилика да можеду бити у жупаниске одбору тужитељи и судци, и да су могли тај одбор навести и на то: да ме са звања скину без да су се истражна писма и моја одбрана у седници прочитали, и без даје себи о чину нужнога знања унапред набавио, и тако дакле несаслушанога, и пре но што би се моја невиност или кривица конштатовала.

Ја сам на основу споменутих пресуда отправијо молбеницу на г. великога жупана бачке међе у Сомбор да ме у звање натраг успостави, и надам се да ће жупанијски одбор сада пазљиво правду у савест над неправдом и безсавесности узвисити.

У Новом Саду 12. (24). Јануара 1872.

Јустин Милан Шимић.

ПРИПОСЛАНО *)

ИЗЈАВА.

У предпоследњем броју „Заставе“ штампана је „изјава“ брата ђоке Мијатовића, у којој он казује, да су у извештају, који је изишао у овоме листу о јавном састанку „задруге Срба занатлија“, намерно извртуте његове речи, што их је на том састанку говорио. На ово имамо толико приметити, да писац тога извештаја нема никад обичаја ничије речи извртати, а у толико мање речи брата Мијатовића, према коме му и одношаји личног пријатељства не би то допуштали. У оном је извештају у кратко саопштен садржај његова говора онако, као што га је извештач а и сваки други, ко је био на оном састанку, могао схватити; а што се смисао тога његова тадашњег говора могао само тако схватити и не другчије, узрок је с једне стране то, што је говорник — као што је при личном обавештају са извештачем ствар разјашњена — хтео популарно изразити се, па је место израза „продуктивни“ и „непродуктивни“ раденици употребио речи „раденици“ и „нераденици;“ а с друге стране су многе прецеденције доста допринеле томе, да се ствар тако схвати. Ма да нам је пре тога била намера, да те прецеденције овом приликом на јавност изнесемо, те да се скине образина некоме и некоме, који из потаје подмукло буши и у каљању и опадању свега онога, што је честито и поштено, тражи неке своје личне рачуне, ипак за сада, по личном објашњењу са изјављачем, не ћемо се у ту ствар упуштати, јер нас је он уверио, да ни у каквој свези с тим људима не стоји, и по томе да није ни у каквој солидарности у ономе, што они на свој рачун раде. Ако се покаже нужно, биће и други пут прилике, да се с овима расчисти. Што се тиче „социјализма“ и ту се при личном објашњењу дошло до тога убеђења да између брата изјављача и извештача у том погледу не постоји велика начелна разлика, и тако је ова ствар са сваке стране разјашњена, те не може даље бити предмет каквог спора и неспоразумљења.

У Новоме Саду, 15. јануара 1872.

(В.) Извештач о јавном састанку Срба занатлија.

*) За ствари под овим насловом не прима уредништво одговорност ни у ком погледу. Ур.

Господине уредниче!

Допустите ми да у вашем цењеном листу, високоштованим становницима Новога Сада моју најсрдачнију захвалност, на поклоњеном ми поверењу за време моје двогодишње лекарске праксе — овим јавно изразим.

Нови Сад 14 (26.) јануара 1872.

С високопоштовањем ваш понизни

Др. С. Силберер.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта, 12 јан. Продаја пшенице је била врло слаба, могла се продавати само у 10 до 15 н. јевтиније. Раж у 10 н. јечам у 10 н. ситна проја у 10 н. кукуруз у јевтиније. У опште цена се није могла утврдити.

Узанц-пшеница за пролеће 6 ф. 30 н.
Узанц-раж за јануар-фебруар 3 ф. 60. н. за пролеће 3 ф. 70 н.
Узанц-кукуруз за мај-јун 3 ф. 90 н.,
Узанц-зоб за јануар-фебруар. 1 ф. 86 н., за пролеће 1 ф. 90 н.

КУРЗ ОД 12. ЈАНУАРА.

Сребро — — — — — — — — — — — —	114.—
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.49

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитељског званија српско-народне школе II. и III. разреда у Парага отвара се стечај до 15. фебр. 1872 год. по српском кал.

Са овим званијем скопчана је годишња плата у готовом новцу 100 ф. а. вр. 2 хвата тврди дрва, 18 пож. мерова жита, 1 пож. меров пасуља или релутум са 5 фор. 10 ф. на говеђину, 2 ф. 50 н. на со, 2 ф. 64 нов. на свеће, — слободан стан состојећи се из 2 собе, кујне, подрума, коморе, шупе штале и баште, — даље 10 јутара ораће земље са гувном и нужним зимним огревом.

Од потражиоца изискује се, да су приправничке науке добро свршили, и вешти у црквеном појању.

С тога сваки, који ово место получити жели, нека се до горњег времена местном црквено школском одбору са нужним доказима обрати.

Из црквено-школско-одборске седнице.

У Парага 30. децембра 1871. год. држане.

Васа Летић, перовођа. 663—3—3 **Аркадије Петровић**, парох и председник.

НИКОЛА ЛАЛОШЕВИЋ млађи,

АДВОКАТ,

јавља да је своју адвокатску писарницу у Сомбору с данашњим даном у собственој кући отворио, и да ће одсад поштованој публици у сваком послу од те врсте на услузи стојати.

У Сомбору 3. јануара 1872. 662—3—3

ЈЕДАН ГОСПОДИН,

који се овде ради школовања своје деце настанио, у Новом Саду препоручује се п. н. публици и приватним училиштним заводима (мушким и женским) за темељно предавање *француског, талијанског и немачког језика* са српском или другом од наведених језика конверзацијом; исто тако и за предавање елементарног знања музике на *гласовиру и гитару*.

Пошто је споменути господин стручњак техничких наука предаваће — ко би хтео — *„геодезију“* (практич. пољско мерење), *цртање, геометрију математику и краснопис.*

Ко би се овом приликом хтео користити понудом истога господина, нека се пропита за ближе равнање код г. дра. Милана Јовановића, управитеља варошке реалке овдашње, и у уредништву овога листа. 2—3

СТЕЧАЈ.

У Меленци упражњено је учитељско место на дворазредној школи у првој четвртини места; е' којим је скопчана годишња плата од 500 ф. а. вр. нуз то слободан стан у Школи и зимњи огрев. —

Потражиоци који ово место добити желе, позивају се да своје молбе са сведочбама о свршеним наукама, и о способности за отправљање учитељског звања у основној срп. нар. верозаконској школи, овом цр. школском одбору најдаље до три јерарха т. ј. 30. јануара по стар. календару поднесу. —

Из Седнице цр. школског одбора, држане у Меленци 5. јануара 1872. —

Вељко Поповић, перовођа. 664—3—3 **Пера Таназевић**, председник.

НА ЗНАЊЕ!

Доленодписани учтиво јавља п. н. публици, да ће услед уговора са **капелом српског народног позоришта**, иста капела давати у

НАРОДНОЈ КАФАНИ

(Kaffe national)

сваког **понедеоника и петка концерат.**

За сваку могућу удобност, као и за најтачнију послугу са добрим разноврстним пићем, и укусно зготовљеним јелом по умереној цени — јамчи доленодписани као угоститељ.

Почетак је концерта свагда у 7 сахати у вече.

666—2—3. **Јозеф Керпл**, угоститељ.

ДОБИТ НА БЕРЗИ.

Подписани „агенат на бечкој берзи“, стара се за изведење свију

ШПЕКУЛАЦИЈА НА БЕРЗИ

и то под условима, тако повољнима, који се само замислити дају,

1. Због свога положаја као агенат на берзи поверавају му се знаменити налози високих и у радњи свановрстној посвећених особа, и по извршењу налога у стању је, без да би какову индискрецију учинио, својим комитентима практичног савета давати, у којима папирима промена курза предвидити се може, да се могу од сваког новог правца берзе користити.

2. Код свакидашњег закључка рачуна после ликвидацијоног курза довољно је

100 до 200 форината,

да може свако са 25. ком. акција на шпекулацијама берзе учествовати.

3. А да би и са мањим улогом покус са скорим известним добитом награђен био, отвара се

конзорцијум са 100 деоница.

Једна деоница износи једанпут за свагда 100 фор. Код уписивања има се 20 проц., дакле 20 фор. за сваку деоницу положити, остали 80 проц. исписаће се по обављеном конштитуисању у 2. рате. Од тога улога купиће се за 3000 фор срећака, које се немогу другоме уступити, бројеви свакоме означити, и сваки игра у саразмеру купљени деоница. Са 7000 фор. придружују се берзи и учествују у свакој шпекулацији, које известан и брзи добит доноси. О свакој обављеној радњи ће известиће се деоничари. Сваког месеца прави се рачун, а сваког 6. месеца ново конституисање. Сваки деоничар може своје мисли сврху какове шпекулације изнети, и ако се такове са правцем берзе слажу, остариће се. Сваки деоничар има право сваки дан прегледати рачуне и касу. Код радње конзорцијума неурачунавају се провизије, него само 5 проц. од чистог добита. Како се сви 100 деоница исплате, конзорцијум је конституисан, и сваки деоничар извештава се о том.

4. Господа и госпође известиће се о сваком важнијем случају на берзи.

5. Сви од мене купљени папири, неморају се одма примити; такове задржавам ја до после ликвидацијоног курза.

6. Повци се дају под интерес и то

7 проц. на сто, три дана пре „одказа,“

а за то примљени папири могу се од сами комитената у посед узети.

Ј. Б. ПЛАХТ,
Stadt, Renngasse 1.
Römischer Kaiser 2. Stiege.

БЕЧ.

3—3

ЕПИЛЕПТИЧКЕ ГРЧЕВЕ (падавицу)

лечи нарочито у тој струци бољетица извежбани др. **О. Килиш** у Берлину, сад Лујзенстрасе 45. — До сад је преко стотине болесника потпуно излечио. 523—5—12

ПРОСПЕКТ

АКЦИЈСКОГ ОТАЧАСТВЕНОГ ДРУШТВА У ПЕШТИ.

ФОНД ЗА ЈАМСТВО 500.000 ФОР.

у

5000 АКЦИЈА ПО 100 ФОР.

Концесијонирато усљед министеријалног указа број 142.

Да би како сиромаси, тако и богати у стању били себи до времена прелаза свог у брачни живот неку известну своту новца осигурати, отвара

Отачаствено акцијско друштво за мираз у Пешти

разноврстне групе и ујамчује по саставу група своту — кад време свадбе дотичног акцијонара дође од

500 фор.	—	Уписна такса на горереченy своту једанпут за свагда				50 нов.
		10 фор. и сваки пут приложна такса				1 ф.
1000	„ —	20 „	„	„		2 „
2000	„ —	40 „	„	„		5 „
5000	„ —	100 „	„	„		10 „
10,000	„ —	200 „	„	„		

У те разноврстне групе примају се сви без разлике старости, који нису у брачном одношају, Обвезаност престаје са свадбом појединих чланова групе.

Биров друштва је у Пешти: Donauzeile, Neuee Lloydpalais.

Оферти за получење агентуре шиље се гореназначеном бироу. 1—2

ПОЗИВ НА УПИСИВАЊЕ НА 3000 КОМАДА АКЦИЈА ПО 100 ФОР.

ОТАЧАСТВЕНО АКЦИЈСКО ДРУШТВО ЗА МИРАЗ У ПЕШТИ.

Акцијско друштво концесијонирато усљед министеријалног указа од 11. јануара 1872. бр. 142.

на ту цел, да се члановима, који у исто друштво ступе, путем асоцијације известан капитал осигура, и тим како богатим тако и сиромашним могуће буде приликом ступања у брачни одношај, лакше набавити нужно покућанство.

Друштвени капитал је 500.000 фор. у 5000 акција по 100 фор.

од којих 3000 комада на једну субскрипцију долазе.

Чланак 1.

Уписивање траје

од 28 до 31. јануара 1872.,

код обште елементарне осигуравајуће банке у Пешти, **(untere Donauzeile, Maria Valeriagasse neues Lloydgebäude 2. Stock.)**

Чланак 2.

Код уписивања полаже се кауција од 10 фор. од акције, у готовом или у папирима,

Чланак 3.

Уписници су обвезани од купљени акција уплатну своту до 30 проц. у следећим терминима платити.

10 фор. а. вредности као прву рату и 3 фор. у име трошка на оснивање по репартицији комада, где је уједно и кауција урачуната.
10 фор. као 2. рата по истечењу 3 месеца.
10 фор. као 3. рата после годину дана, рачунајући од дана конституисања.

Чланак 4.

Сваки уписник добија признаницу сврху положене кауције.

Чланак 5.

Кад се упис обави, предузимаће се саразмерна редукција и издати привремене веровнице.

Пешта, 11. (23.) јануара 1872.

КОМИСИЈОНАРИ.

1—2

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија.